

Dálnoki Veress Lajos vezérezredes 1947. évi letartóztatásának körülményeiről

A következő írás Dálnoki Veress Lajos vezérezredes 1947. évi letartóztatásának körülményeit járja körbe. A székely nemesi családból származó Dálnoki Veress a „Magyar Közösség” per vádlottja lett. Kutatásainkhoz az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) talált dokumentumokat használtuk fel. A letartóztatáshoz Germanus Gyula orientalista, író, egyetemi tanár feljelentése vezetett. Írásunkban megpróbálunk választ keresni arra a kérdésre, hogy mi készítette a tekintélyes tudóst erre a hálátlan szerepre.

Dálnoki Veress Lajos vezérezredes (Sepsiszentgyörgy, Háromszék vármegye, 1889. október 6. – London, 1976. március 29.) Székelyföldön született, székely nemesi (primor) családban. A család II. Rákóczi György erdélyi fejedelemtől kapott nemesi címet. A Székely Mikó Kollégiumban érettségizett 1907-ben. Katonai tanulmányait a Ludovika Akadémián (Budapest) végezte. 1910-ben avatták hadnaggyá. Első állomáshelye Varasd volt, ahol a honvéd huszárezrednél szolgált. Az I. világháborúban a szerb, az orosz és az olasz fronton harcolt, és háromszor megsebesült. 1917-ben századossá léptették elő. A világháborút követően 1922-ben elvégezte a Hadiakadémiát. 1923-tól a 7. vegyesdandár kiképzési vezetője volt, 1925-től a Ludovika Akadémián hadtörténelmet és harcászatot tanított. 1930-ban ezredessé léptették elő. 1933 és 1935 között az 1. lovas hadosztály vezérkari főnöke volt, 1934-ben vk. ezredessé lépett elő, majd 1938-ig katonai attaséi szolgálatot teljesített a bécsi követségen. 1939–1940-ben Debrecenben és Kiskunhalason a 15. gyalogdandárt vezette, 1940-ben tábornoki rangot kapott, majd Kecskeméten a 2. lovasdandár parancsnoka lett. 1940 szeptemberében részt vett az észak-erdélyi bevonulásban, szeptember 21-én Kézdivásárhelyre is eljutott. A II. világháborúban, 1942-ben a doni arcvonalon az 1. páncélos hadosztály parancsnoka lett, altábornagyi kinevezést kapott. 1943. március 6-án hazalátogatott Sepsiszentgyörgyre, ahol találkozott a város elöljáróival is. 1943. november 15-én a kolozsvári IX. hadtest élére került. Hadtestparancsnokként 1944. augusztus 28-ig működött. E napon kapta meg a vezérezredesi kinevezését. 1944. október 16-ig volt az Erdélyben harcoló 2. hadsereg parancsnoka. Horthy Miklós „homo regiusként” őt jelölte ki utódjának arra az esetre, ha kormányzói jogai szabad gyakorlásában korlátoznák. Az utódlás helyett a fogság jutott neki osztályrészül. 1944. október 16-án a kormányzó által elrendelt visszavonulás végrehajtását árulásnak minősítve a németek a fronton letartóztatták, átadták a nyilasoknak, akik Sopronkőhidára vitték, és hadbíróságuk hazaárulás vádjával tizenöt évi fegyházra ítélte. A Németországba menetelő fogolycsoportból megszökött. Utána 1945. április 2-án a szovjet katonaság tartóztatta le és tartotta fogva 1946 januárjáig – mint Tolbuhin marsall „vendégét” – a kiskőrösi internálótáborban. A szovjet őrizetből szabadulva igazolták, visszakapta rendfokozatát, de az MKP megakadályozta kinevezését a Honvédelmi Minisztériumba. 1946 szeptemberében nyugdíjazták. Volt tisztársaival, köztük az angolszász kapcsolatokkal rendelkező, ugyanakkor „Magyar Közösség”-tag Szent-Miklóssy István¹ nyugállományú vezérkari őrnaggyal való rendszeres találkozásaikra felfigyeltek a HM Katona Politikai Osztályának² nyomozói. Így a szabadságot nem élvezhette sokáig. 1947. január 21-én a HM Katona Politikai Osztály tisztjei letartóztatták. Az ún. „köztársaság elleni összeesküvés” perben a demokratikus

rend megdöntésére irányuló katonai szervezkedés címén a budapesti Népbíróság kötélt általi halálra ítélte. Az ítéletet a Népbíróságok Országos Tanácsa életfogytiglani börtönbüntetésre változtatta. Majdnem tízévi rabság után az 1956-os forradalom alatt, október 28-án a szabadságharcosok szabadították ki a márianosztrai fegyházából. 1956. november 3-án elmenekült Magyarországról. Rövid ausztriai és franciaországi tartózkodás után Angliában telepedett le. Londonban házgondnokként kereste kenyerét. A Magyar Szabadságharcos (Nemzetőr) Világszövetségnek és 1970-től az Európai Szabad Magyar Kongresszus nevű politikai képviseleti szervnek elnöke volt. Az ő szerkesztésében jelent meg 1972–1974-ben Münchenben a *Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920–1945)* című háromkötetes tanulmánygyűjtemény.³ Londonban hunyt el, 1977-ben, és az Amerikai Egyesült Államokban található Berkeley Springs-ben van eltemetve.⁴ Dálnoki Veress Lajos élete végéig kötődött családjához és Székelyföldhöz, szülőföldjéhez.

Jelen írásban Dálnoki Veress 1947-es letartóztatásának felettébb különös körülményeit járjuk körbe, különös tekintettel a – zsidó származású és muszlim hitre tért – Germanus Gyula (1884–1979) orientalista, utazó, író, nyelvész, irodalomtörténész, egyetemi tanár szerepvállalására. Germanus 1947 előtti életének és szerteágazó munkásságának összefoglaláshoz egy a hagyatékban talált⁵ és általunk elsőként publikált önéletrajz részletét vesszük alapul.⁶ „Született Budapesten 1884-ben. Egyetemi tanulmányait a budapesti, konstantinápolyi, bécsi és lipcsei egyetemeken végezte és 1907-ben a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karán summa cum laude »doctor philopophiae« avatták a török nyelv és irodalom (Vámbéry Ármin), az arab nyelv és irodalom (Goldziher Ignác) és ókori világtörténelem (Kuzsinszky Bálint) tárgyaiból. Tudományos munkássága elismeréséül az idők folyamán az Eötvös Lóránd Tudományegyetem az arany, a gyémánt és a vas-doktori diplomákkal tüntette ki. 1908-ban pályadíjat nyert, majd Londonba utazott és 1911-ig a British Museum keleti osztályában folytatott tudományos kutatómunkát. 1912-ben az akkori Magyar Királyi Keleti Kereskedelmi Akadémiára a török és arab nyelv és iszlámtörténelem tanárává nevezték ki, mely állást 1921-ig töltötte be, mialatt többször tett tanulmányutat a Balkánon és Törökországban. Ugyanez idő alatt a budapesti református teológiai akadémián, mint magántanár az arab nyelv és összehasonlító vallástudomány előadója volt. 1918 decemberében feleségül vette Hajnóczy Rózsát, aki 1944-ben elhunyt.⁷ 1921-ben kinevezték az akkor létesített Közgazdaságtudományi Kar dr. Teleki Pál elnöklete alatt álló Keleti Intézete rendes tanárává. 1926-ban John Galsworthy ajánlatára az akkor létesült Magyar Pen Club főtitkárává választották. 1929-ben a Rabindranath Tagore elnöklete alatt álló santiniketáni (Bengál) egyetem meghívta, hogy az iszlámológiai tanszéket megszervezze és betöltse. Ezt a tanszéket a hyderabadi Nizám ul-Mulk fejedelem alapította és ezért dr. Germanus Gyula a Nizám ul-Mulk professzor cím viselésére jogosult. Az első világháború alatt (1915–1918-ig) a török Vörös Félhold megbízottjaként részt vett a Dardanellák védelmében, fogadta VI. Mehmed Resád szultán és a Medsidije rendjellel tüntette ki. Indiában folytatott tudományos munkáinak eredményeként a kalkuttai és a daccai egyetemek vizsgabizottságai tagjává nevezték ki. Ezt a tiszteletet 1936-ig töltötte be. 1935-ben az egyiptomi ezeréves Azhar mecsetiskola tanítványaként előkészítette magát a mekkai zarándoklatra, amelyről 1936-ban magyarul megjelent kétkötetes »Allah Akbar« című könyve, majd 1938-ban ennek Berlinben német és »Sulle orme di Maometto« címen olasz fordítása. 1939-ben ismét Egyiptomba utazott, majd átment Arábiába, hogy Mekkában és Medinában kutatások elvégzése után karavánal áthatoljon a Ghureirai sivatagon Riádhba, amely utat előtte európai kutató még nem tette meg. Dr. Teleki Pál

halála után 1941-ben a Kar őt bízta meg a Keleti Intézet igazgatásával és 1945-ben a Közgazdaságtudományi Kar nyilvános rendes tanárává lépett elő.” Germanus ettől fogva sikeresen folytatta tudományos és oktatói karrierjét. A koalíciós időszakban többször kiállt „B-listázott” kollégái és ismerősei érdekében, kapcsolatban állt a kormányzattal, a Magyar Kommunisták Pártja (MKP) vezető testületével és személyesen Rákosi Mátyással is. Rákosi a Keleti Kereskedelmi Akadémián az 1911/12-es tanévben tanítványa volt és hajlandó volt 1945 után is fogadni egykori tanárát. A professzor széleskörű szakmai és társadalmi reputációja, külföldi (nyugati, török, arab világbeli, indiai) kapcsolatrendszere, joviális, atyáskodó habitusa sokak számára ismert volt, a vészterhes időkben számosan kértek tőle segítséget, közbenjárást, ajánlást. Rákosi közvetlen beavatkozása tette lehetővé azt is, hogy 1946. november 16-án egyedüli mentőtanúként szólaljon fel a perbe fogott Almásy László világhírű Szahara-kutató tárgyalását.⁸ Ahogy Germanus hű tanítványa és későbbi barátja, Katona Tamás⁹ megjegyezte egykori Mesteréről, Germanus Gyula „képes és hajlandó volt nyers őszinteséggel beszélni életének drámai pillanatairól: első feleségének haláláról, vagy arról, hogyan vitt rendszeresen élelmet a váci börtönbe a nagybeteg Hóman Bálintnak,¹⁰ vagy arról, hogyan és miért árulta el a rendőrségnek 1947-ben, hol bujkál Dálnoki Veress Lajos, az állítólagos köztársaság ellenes összeesküvés fővezére. Ez az utóbbi tette később is sok lelki gyötrődést okozott neki. A hozzátartozók ugyanis Germanus angol összeköttetéseiben bízva hozzá fordultak, hogy segítsen a tábornok külföldre menekítésében. Olyan naiv és dilettáns módon adták elő kérésüket, hogy Germanus meg volt győződve róla: ez az egész provokáció, csapda, amelynek egyetlen igazi célja, hogy őt is belekeverjék a »koncepcióba«. Ezért – és nem minden lelki tusa után – mondta el a politikai rendőrségnek a történetet. Antall Józseffel¹¹ kettesben hallgattuk meg ezt a keserves vallomást, és idéztük vissza később, amikor Germanus 1956 utáni kettős szerepével szembesültünk: azzal, hogy ő tájékoztatta becsületesen és részletesen a forradalom igazáról Kunar Menont¹² [sic!], a Bécsből jelentéstételre Budapestre küldött indiai nagykövetet, néhány évvel később azonban mégis képviselőséget vállalt a Kádár-féle látszatparlamentben.”¹³

Ahhoz, hogy rekonstruálni tudjuk, mi is történt valójában azon az ominózus januári napon, szükségesnek tartjuk röviden felvázolni a totális kommunista hatalomátvétel előtti, viharos időszak legfőbb eseményeit. A Magyar Kommunista Párt által vezetett Baloldali Blokk mindent megtett az 1945-ös választásokon nyertes és az ország vezető erejének számító Független Kisgazdapárt gyengítése, majd szétzúzása céljából. Szakadatlanul folyt az ún. „B-listázás”, azaz a közigazgatás megtisztítása a „reakciós elemektől”. A Rákosi kifejezése, a „szalámitaktika”, vagy a pártok „leszalámizása”, azaz a demokratikus pártok bomlasztása, vezetőinek elszigetelése, megfélemlítése, elüldözése is a mindennapok eszköze lett. „A küzdelmek 1947 elejétől új lendületet vettek. Az MKP célkeresztjébe ezúttal Kovács Béla, a Kisgazdapárt új főtitkára került. Hivatkozási alapként egy baráti társaság, az ún. Magyar Testvéri Közösség bizalmas tervezetéseiről megszerzett információkat használták fel, amelyeket »köztársaság-ellenes összeesküvésé« nagyítottak fel. A társaság tagjait, köztük kisgazda politikusokat letartóztatták és kérték a nemzetgyűléstől Kovács Béla mentelmi jogának felfüggesztését is. Miután a nemzetgyűlés – érzékelve a koncepció per előkészületeit – ezt nem adta meg, a szovjet katonai hatóságok 1947. február 25-én letartóztatták és a Szovjetunióba hurcolták Kovács Bélát. Ezt követően ismét működött a »szalámitaktika«: Pfeiffer Zoltán és 50 képviselőtársa kilépett a Kisgazdapártból és 1947. augusztusában megalakították a Magyar Függetlenségi Pártot. 1947 folyamán felgyorsult a demokratikus pártok vezető

politikusainak emigrációja is: Kovács Imre, a Nemzeti Parasztpárt főtítkára februárban, Varga Béla, a Nemzetgyűlés elnöke, júniusban, Peyer Károly szociáldemokrata politikus novemberben hagyta el szülőhazáját. Rákosiék nem riadtak vissza az éppen Svájcban tartózkodó kisgazdapárti magyar miniszterelnök, Nagy Ferenc megszarolásától sem, aki a kényszernek engedve 1947. május 30-án döntött úgy, hogy nem tér haza.⁷¹⁴

Ilyen szorongató körülmények között kik és miért készíthették a nemzetközileg elismert és a vézskorszakban sokat szenvedett tudóst erre a hálátlan szerepre, hogy önként jelentsen az üldözött Dálnoki Veress hollétéről a rendőrségnek? Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) talált eredeti forrásokat fellapozva sajnos kevésbé tisztult a kép. Elsőként felidézhetjük a *Dálnoki Veress Lajos vezérezredes elfogása (1947.) Szemelvények*¹⁵ iratanyagból *Az állampolgárok támogatásának szerepe-jelentősége a katonai elhárítás munkájában* című részt: „Dálnoki Veress Lajos elfogása állampolgári bejelentés nyomán 1947. január 21-én. Dálnoki horthysta vezérezredes a »Magyar Közösség« fedőnevű összeesküvés¹⁶ katonai vonalának vezetője volt. A realizálásának megindulását követően, 1946. december 19-re beidéztek a HM¹⁷ Katonai Politikai Osztályára kihallgatás céljából. Dálnoki, aki ekkor már tudomással bírt az összeesküvés néhány vezetőjének letartóztatásáról, az idézésre nem jelent meg, hanem illegálitásban ment, különböző helyeken bujkált. 1946. XII. 23-án országos körözését elrendelték, fényképét, személyleírását plakátokon közzölték, elfogásához a lakosság segítségét kérték. Rövidesen számos bejelentés érkezett Dálnoki személyéről, feltehető vagy vélt tartózkodási helyéről, vele kapcsolatban álló személyekről, akik esetleg bujtathatták. Valamennyi bejelentés ellenőrzésre került, eredményre azonban 1947. január 20-ig ezek nem vezettek. Ekkor tett bejelentést dr. Germanus Gyula budapesti lakos az alábbiakról: [...] 1947. január 20-án lakásán megjelent egy általa azelőtt nem ismert nő azzal, hogy Dálnoki Veress küldte, aki ezúton kéri Germanust, szerezzon részére egy gépkocsit, amivel őt – Dálnokit – a budapesti angol követségre szállíthatná. A nő nem közölte sem nevét, sem, hogy honnan jött, de azt sem, hogy kitől kapta meg Germanus címét. Meglehetősen erőszakos volt, kérése mellett azt követően is kitarított, miután azt Germanus elutasította. Végül is »beleegyezett« a kérés teljesítésébe. Megállapodtak, hogy az eredményről másnap (21-én) a nő által megadott, 188-766 hívószámú telefonon tájékoztatást ad. A beszélgetésen megtudta Germanus a nőről még azt, hogy apját – állítólag – Kovács Albertnek hívják, tanár foglalkozású, s ő maga is tanárnő. Megállapították, hogy az adott telefonszámon a IX. Lónyai u. 6-8. sz. női ipariskola található. [...] Mivel az összeesküvés katonai vonalának felgöngyölítését a HM Kat. Pol. folytatta, Dálnoki körözését ők rendelték el, a bejelentést és hálózati értesülést az ÁVO illetékességéből további intézkedés végett a HM Kat. Pol. Osztálynak azonnal átadta. Szervünk ennek alapján intézkedett, az 1947. január 21-én készült jelentésben I/4. fedőszámú nyomozó erről az alábbiakat rögzítette: »Földy¹⁸ alezredes úrtól kapott I. sz. jelentés (Germanus) és Kővári¹⁹ alezredes úrtól kapott II. sz. D. VI. 102. jelentés alapján kimentem Berkesi²⁰ főhadnagy úrral a Lónyai utcai női ipariskolába és megállapítottam, hogy az I. sz. jelentésben szereplő 188-766 sz. telefon az iskola igazgatónőjének a telefona. Ugyanennek az iskolának tanárnője a II. sz. jelentésben szereplő Bálint Dezsőné²¹, aki ¾ 1 h. tájban szokott az iskolába bejönni ebédelni. 13.05 h-kor megérkezett Bálint Dezsőné, aki az általam előre kioktatott igazgatónőtől megkérdezte, hogy volt-e telefonhívás számára. Az igazgatónő igennel válaszolt, mire a háttérből előlépve közöltem vele, hogy dr. Germanus küldött és lent vár a gépkocsi, haladéktalanul jöjjön velem. Lefelé menet közöltem vele, hogy dr. Germanus, aki az angol titkosszolgálat embere, ¾ 1-kor nem találta őt telefonon meg, s ezért megtudta a telefonszám címét, és oda minket

küldött, mert az idő sürget. A nő bizonyítékot kért arra vonatkozóan, hogy valóban a titkosszolgálat emberei vagyunk, mire jelszóként bementük, hogy Q-28, ő a feleletet nem értette, s újabb bizonyítékot kért. Én azt mondtam, ha annyira nincs beavatva, hogy nem tudja mi a Q-28, több bizonyítékot adni nem tudok. A nő láthatóan megnyugodott, mert kijelentette, hogy ha én a Germanus nevet tudom, valószínűleg beavatott személy lehetek, és elvezetett az Apponyi téren lévő »Marika« ruhaüzletbe, ahol rövid várakozás után megtalált egy másik nőt, aki eljött velünk a Vigadó házban lévő oldal bejáratához, ahol felmentünk a IV. emeletre és romokon keresztül egy lakásba bekopogtatott és kérte a saját lakása kulcsát. A kulcsot megkapva bementünk a lakásba. A legfelsőbb szobába kopogtatott és bement egy női nevet. Az ajtó kinyílt és azonnal felismertem Dálnoki Veress Lajos vezérezredest. Veress vezérezredesnél jelentkeztem és kértem, hogy kövessen azonnal. Megkérdezte, hogy hova, mire kijelentettem, hogy a hölgy előtt nem nyilatkozhatom. Kiküldte a hölgyet, közöltem vele, hogy az I. S. megbízottja vagyok és az angol követségre viszem. Ő csomagolni akart. Azt mondtam, a követségen minden rendelkezésére áll, de sietnünk kell, mert ma indul az utolsó futárgép. Azt mondta, remélem nem csapsz be, kabátot vett és lejött velem a gépkocsihoz. Elindultunk és arra való hivatkozással, hogy lehet, hogy valaki követ kacsaringósan össze- vissza haladtunk, míg végül a kocsni lefékezett az osztály előtt. Fegyveremet már előre kézben tartva közöltem Veressel, hogy a katonapolitikai osztály foglya. Nevezett azt mondta, hogy a pisztolyomat eltehetem, mert nem akar ellenkezni. Ezután jelentettem Pálffy²² vezérőrnagy úrnak, hogy Dálnoki Veress Lajos vezérezredest előállítottam. « Majd a beszámoló végén az alábbi megjegyzés olvasható: „Az állampolgári bejelentés valósnak bizonyult, az ebből adódó helyzetet eredményesen használtuk ki Veress elfogása érdekében.”

Az elfogás előzményére az alábbi *Magyar Közösség ügye* című iratban talált, dr. Germanus Gyula budapesti lakos bejelentéséről Nárai Vilmos rendőr főhadnagy készített jelentés is rávilágít:²³ „Ma délután 3 órakor megjelent lakásomon egy ismeretlen hölgy és a következőket mondta: Dálnoki Veress Lajos küldött Önhöz, hogy kérjem meg Önt arra, hogy részére egy gépkocsit szerezzen, amivel őt az angol követségre szállíthatná. A nő nem volt hajlandó megmondani a nevét, vagy azt, honnan jött, kitől tudja Germanus címét. Dr. Germanus először visszautasította a kérést azzal, hogy neki nincs ilyen kapcsolata és nem tud gépkocsit szerezni, de a nő további erőszakoskodása miatt nem létező telefonszámot tárcsázott fel és látszólag megbeszélést folytatott, amiből a nő arra következtethetett, hogy a holnapi délelőtt folyamán majd személyesen jár el gépkocsit szerzése ügyében. Miután dr. Germanus megkérdezte, hogy mi módon értesítheti, ha a gépkocsit megszerezte, a nő megadta a 188-766-os telefonszámot és azt mondta, hogy ezen a számon $\frac{3}{4}$ 1-től $\frac{1}{4}$ 2-ig fogja várni telefonját, nem kell senkit sem kérnie, csak bementeni a dr. Germanus nevet. [...]”

Fontosnak tartjuk a Germanus bejelentéséről szóló dosszié²⁴ releváns részének ismeretét is: „[...] Dr. Germanus szerint az ismeretlen nő intellektuel benyomását keltette és viselkedése teljesen normális, nyugodt volt. [...] Dr. Germanus elmondta még azt, hogy amikor a nő megjelent, egyrészt provokációtól tartott, másrészt eszébe jutott az, hogy abban az időben, amikor Dálnoki Veress Lajos Kiskőrösön internálva volt, Dálnoki felesége, akit ő ugyan nem ismert, hozzá fordult segítségért, hogy egy ismerős bornagykereskedő útján, akit Kaas Albert²⁵ említett neki, vigyék le őt urához Kiskőrösre, gépkocsival.”

Végezetül érdemes idézni a *Magyar Közösségi ügy* népbírói tárgyalásáról szóló dokumentumból²⁶ is: „Jelentem, hogy fűcsoportvezetői utasításra figyelőszolgálatot teljesítem a Lukácsy²⁷ népbírói tanács Bódy Piroska²⁸ és társai ügyében folytatott tárgyaláson,

ennek eredményét az alábbiakban közlöm: [...] Bálint Dezsőné tanítónő védekezésében elmondotta, hogy kisebbik fiát, aki $\frac{3}{4}$ részben zsidószármazású volt, Dálnoki mentette meg a zsidótörvény hatálya alól. Emiatti hálájából segített Dálnokinak a megmentésében. Először Dr. Kémerihez²⁹ ment a kérdéssel, »mi van az angol vonalal és családdal«, majd miután itt elutasították Kász Mariánhoz³⁰[sic!] és dr. Germánushoz fordult azzal a kéréssel, hogy amerikai felségjelzésű kocsin az angol követségre vigyék. [...] Egy alkalommal egy katonatiszt (1947. január 27-én) felkereste, mint az összeesküvés egyik résztvevője, és csak ekkor tudta meg, hogy Dálnoki miben jár. A katonatisztet összehozta előbb Bódy Piroskával, majd Dálnoki Veressel, s a lent várakozó autóbá mindhárman beszálltak abból a célból, hogy az angol követségre mennek. Az autób a katonapolitikai osztályra szállította őket.³¹

A szövevényes ügyet tovább árnyalja a szintén kihallgatott Kaas Mariann vallomása:³² „1947. január 20. Ugyanaznap du. 15-15.30 perc körül elmentem dr. Germanus Gyula egyetemi magántanár Kisstáció u. lakására, mert előző nap ott vacsoráztam, és a kalapomat otffejejtettem. Germanusnak elmondottam a délelőtti látogatást, mire ő közölte velem, hogy nála is ott volt pár perccel ezelőtt az általam leírt hölgy, ugyanazt a kérést adta elő, mint nekem, azzal a különbséggel, hogy Germanusnak már azt mondotta, hogy én küldtem. Germanus azt mondotta, hogy a nő otthagytott egy telefonszámot, melyen értesíteni lehet őt, ha az autót meg tudja szerezni. Mind a ketten megpróbáltuk a nő által megadott telefonszámot felhívni, de mert a telefon rossz volt, ez nem sikerült. Ezután én eljöttem, és csak az újságokból értesültem, hogy Dálnoki Veress a hatóságok le-tartóztatták. Elismerem azt, hogy tudomásom volt Dálnoki Veress Lajos vezérezredes körözéséről, és a hatóságok nyomravezető bejelentését részben azért nem tettem meg, mert azt hittem, hogy dr. Germanus a bejelentést az én nevemben is megteszi, részben a kihallgatásokkal járó kellemetlenségeket akartam elkerülni.”

Az ügy kapcsán természetesen nem tudunk hetven év távlatából minden részlet tisztázni, de az mindenesetre bizonyos, hogy Germanus aktív szerepet játszott Dálnoki Veress Lajos kézre kerítésében. Ő értesítette a rendőrséget a megkereséséről, konkrét információkat adott át a hatóságnak a közvetítő hölgyről. Mi készítette rá erre a cselekedetre? Pusztán a – totális kommunista hatalomátvétel árnyékában talán érthető – félelem és rettegés? A dilettantizmus láttán támadt gyanú, mely szerint az egész história csak provokáció volna, amelyet az ő kompromittálására és lejáratására szerveztek? Második feleségének, Kajári Katónak³³ energikus természete és manipulatív rábeszélő képessége? Nem tudjuk. Ellenben az bizonyosan állítható, hogy élete végéig furdalta a lelkiismeret, mardosta az önvád, hogy eme végtelenül furcsa és sokkoló találkozáson a hatóság felé történő bejelentése végül is egy ártatlan ember tragédiájához vezetett. „Ezért nem mert elmenni az Egyesült Államokba, és a NATO-tagállam országokba sem járt sűrűn, mert félt, hogy ezt a tettét a magyar emigráció részéről megtorolják majd Dálnoki hívei. Dálnokinak sok egykori bajtársa élt még a Német Szövetségi Köztársaságban és Nagy-Britanniában, és tudtak a feljelentésről. Germanus a hetvenes években is kapott névtelen fenyegetéseket, telefonon és levélben. A Dálnoki könyv nyugati megjelenésekor is nagy volt a botrány, és Germanus Kossuth-díjának, valamint akadémiai tagságának meghívásában ennek is szerepe lehetett. A rendszerváltás után, 1990 tavaszán Kajári Kató postaládájába többször dobtak be ismeretlenek leveleket a Dálnoki-ügy miatt, s ezt az idős hölgy annyira komolyan vette, hogy olykor napokig nem merte elhagyni a lakását.”³⁴ Befejezésképpen – Germanus munkássága ismeretének tükrében – kijelenthetjük, hogy a Dálnoki Veress-ügy problematikussága az egyik legvitatottabb és legsötétebb epizódja a tekintélyes életműnek.

IRODALOMJEGYZÉK

- BORBÁNDI Gyula
1997 *Magyar politikai pályaképek 1938–1948*, Európa, Budapest.
- CSICSERY-RÓNAY István – CSERENYÉY Géza
1998 *Koncepciók per a Független Kisgazdapárt szétzúzására 1947*, 1956-os Intézet, Budapest.
- DÁLNOKI VERESS Lajos
1972–1974 *Magyarország homvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920–1945) I–III. kötet*, München.
- DÁVID Ferenc
2015 *A magyar katonai titkosszolgálatok megszervezése. A HM Katona Politikai Osztály szervezete, feladata és működése, 1945–1947. Doktori disszertáció*, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Interdiszciplináris Doktori Iskola, „Európa és a magyarság a 18–20. században” Doktori Program, Pécs.
<http://www.idi.btk.pte.hu/dokumentumok/disszertaciok/davidferencphd.pdf> Letöltés ideje: 2016. január 4.
- JÓZSEF Álmos
2010 Az ismeretlen Dálnoki Veress Lajos, *Háromszék*, XXI, 2010. október 6. http://www.3szek.ro/load/cikk/33062/az_ismeretlen_dalnoki_veress_lajos Letöltés ideje: 2016. január 11.
- DR. KATONA Tamás
2009 Germanus-tanítványok, in Lendvai Timár Edit (szerk.): *Germanus Gyula. A tudós és ez ember*, Magyar Földrajzi Múzeum, Érd, 68–69.
- DR. KUBASSEK János
1999 *A Szahara bűvöletében. Az „Angol beteg” igaz története Almásy László hiteles életrajza*, Panoráma, Budapest.
- PALASIK Mária
2000 *A jogállamiság megteremtésének kísérlete és kudarca Magyarországon 1944–1949*, Napvilág, Budapest.
- ROMSICS Ignác
2000 *Magyarország története a XX. században*, Osiris, Budapest.
- UDVARVÖLGYI Zsolt
2015 Germanus Gyula és Karinthy Frigyes tereferélése az iszlámról, arab nyelvről, egyebekről, *Vallástudományi Szemle* XI, 1, 102–107.

JEGYZETEK

<p>1 Szent-Miklós István (1909–1993) katonatiszt, vezérkari őrnagy. Aktív ellenállási tevékenységet fejtett ki a Magyar Függetlenségi Mozgalomban és a Kiugrási Irodában.</p> <p>2 A szervezet történetéhez lásd: DÁVID Ferenc 2015.</p> <p>3 DÁLNOKI VERESS Lajos 1972–1974.</p> <p>4 Dálnoki Veress Lajos életrajzához lásd: BORBÁNDI Gyula 1997, 493–494.
http://hadtorteneti.blog.hu/2011/10/04/dalnoki_veress_lajos (Letöltés ideje: 2016. január 4.)
http://www.rev.hu/sulinet45/szerviz/kislex/biograf/veress.htm (Letöltés ideje: 2016. január 4.)</p> <p>5 JÓZSEF Álmos 2010.</p> <p>6 Magyar Földrajzi Múzeum – Érd, Germanus Gyula hagyaték, 4. doboz.</p> <p>7 UDVARVÖLGYI Zsolt 2015, 102–103.</p> <p>8 Hajnóczy Rózsa 1944-ben önkézzel vetett véget életének, mely Germanust nagyon megrázta.</p> <p>9 Lásd: DR. KUBASSEK János 1999, 228–239.</p> <p>10 Katona Tamás (1932–2013) történész, tanár, országgyűlési képviselő, politikai államtitkár, nagykövet.</p> <p>11 Hóman Bálint (1885–1951) történész, egyetemi</p>	tanár, politikus, vallás- és közoktatástügyi miniszter 1932–1938, ill. 1939–1942 között. 12 Ifj. Antall József (1932–1993) tanár, könyvtáros, orvostörténész, múzeumigazgató, politikus, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke 1990–1993 között. 13 Helyesen: Kumara Padmanabha Sivasankara Menon (1898–1982) indiai diplomata, nagykövet. 14 DR. KATONA Tamás 2009, 69. Ezúton köszönöm a szerkesztő asszony és a Magyar Földrajzi Múzeum hozzájárulását a másodközléshez. 15 ROMSICS Ignác 2000, 289. 16 ÁBTL 4.1. A-2126/165. V-2000/33, V-2000/31. Dálnoki Veress Lajos vezérezredes elfogása (1947.) 17 A „Magyar Közösség”-ügy történetéhez lásd: PALASIK Mária 2000, 194–229. 18 Honvédelmi Minisztérium. 19 Földy Lajos (1919–1987) katonatiszt, alezredes, vezérőrnagy. 20 Kővári ? (?–?) katonatiszt, alezredes. 21 Berkesi András (1919–1997) a HM Katonapolitikai Osztályának, majd az ÁVH-nak a tisztje, később népszerű író a Kádár-rendszerben.

- 21 Özv. Bálint Dezsőné (?–?) tanítónő, a *Dr. Glück Frigyesné és társai* perben bűnpártolásért 1 év fogházbüntetésre ítélték. In: CSICSERY-RÓNAY István – CSERENYÉY Géza 1998, 253.
- 22 Pálffy (Oesterreicher) György (1909–1949) katonatiszt, altábornagy, a HM Katonapolitikai Osztály vezetője, honvédelmi miniszter-helyettes, 1949-ben koncepciók perben halálra ítélték és kivégezték.
- 23 ÁBTL 4.1. A-2126/167. BM Magyar Közösség – Földalatti Fővezérség – összeesküvés ügy III/IV. Csoportfőnökség. 1946-1947. Dálnoki Veress Lajos letartóztatása.
- 24 ÁBTL 3.1.9. V-2000/33. MNK BM III/3-c. Vizsgálati dosszié. Magyar Közösségi ügy. Tárgy: Dr. Germanus Gyula bejelentése. Budapest, 1947. január 20. Stréb Károly rendőr alhadnagy.
- 25 Kaas Albert (1885–1961) jogász, szolgabíró, főjegyző, egyetemi tanár, politikus, országgyűlési képviselő (1917–1918), nemzetgyűlési képviselő (1922–1926), majd felsőházi tag (1941–1944).
- 26 ÁBTL 3.1.9. V-2000/27. MNK BM III/3-c. Vizsgálati dosszié. Magyar Közösségi ügy. Tárgy: Népbírói tárgyalásról szóló jelentés. Budapest, 1947. április 26.
- 27 Lukácsy Sándor (?–?) törvényszéki tanácselnök.
- 28 Dr. Glück Frigyesné szül. Bódy Piroska (?–?) a *Dr. Glück Frigyesné és társai* perben bűnpártolásért 1 év fogházbüntetésre ítélték. Csak azért került a népbírók elé, mert egy ideig ő bűjtatta Dálnoki Veress Lajost. Lásd: CSICSERY-RÓNAY István – CSERENYÉY Géza 1998, 253.
- 29 Dr. Kémeri Dezső (1891–1963) orvos, bőrgyógyász, klinikai tanársegéd. A Magyar Közösség Vezetőtanácsának tagja mind a háború előtt mind 1946 őszén. Mint orvos, kiterjedt klientúrával rendelkezett.
- 30 Helyesen: Kaas Mariann.
- 31 A dosszié névjegyzékében az szerepel, hogy „dr Germánuszt [sic!] 1958-ban törölték a nyilvántartásból”.
- 32 ÁBTL 3.1.9. V-2000/23. MNK BM III/3-c. Vizsgálati dosszié. Magyar Közösségi ügy. Jegyzőkönyv: Kaas Mariann, 1947. február 4.
- 33 Germanusné Kajári Katalin (1903–1991) író, Germanus Gyula második felesége. Muszlim neve: Aisha.
- 34 Dr. Kubassek Jánosnak, a Magyar Földrajzi Múzeum igazgatójának szóbeli közlése.

